

CHUĆ (582) *sb f*

sg *N* *chuć* (97). ◇ *G* *chuci* (142). ◇ *D* *chuci* (6). ◇ *A* *chuć* (158). ◇ *I* *chucią* (147) [*w tym*: -am (2)]. ◇ *L* *chuci* (7). ◇ *V* *chuci* (1). ◇ *pl N* *chuci* (2). ◇ *G* *chuci* (5). ◇ *D* *chuci(o)m* (1). ◇ *A* *chuci* (11). ◇ *I* *chuciami* (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII w.

*Silne pragnienie czegoś; z odcieniem dodatnim lub ujemnym w zależności od kontekstu; pragnienie, ochota, pilność, gorliwość, zapal, odwaga; wola, zamiar; alacritas, animus, animus propensus, studium, voluntas Mącz, Cn; amor, ardor, cupiditas, sententia, votum Mącz; mens bona Cn (582) : powiedział, że JKM *chuć* tę *Waszę* i *Braciej Waszej Rycerstwa Korony* tej, którą opowiedacie, za wdzięcznie przyjmuje jako od poddanych swych. *Diar* 24, 22, 34, 77; *GliczKsiąż* A4v; *Z iąką ferdeczną chucią* ma wyerny czynić modlithwę do *Páná LubPs ee3v marg, D3, F4, K4, S6v, Z5v, cc3v marg; A* *chuć* tá *ieft dwoiáka/ iedná ku dobremu/ Druga zálię fwiát zwodzi ku wŕzytkiemu złemu. RejWiz* 37, 37 [3 r.], 118v, 130, 171, 193v, Cc4v; *Leop 4.Esdr 8/27, Ier 44/22, Os 10/10, Rom 10/1; Dar* *poprawdzye niewielki: lecz ia o to profzę/ Chuć* moię *więcey vważ/ nie to/ co przynoŕzę. KochZuz ktu; RejZwierc* 4v, 64; *BibRadz I 5v, 108d marg, II 14d marg; też* *biŕkupow y krzyżakow było wiele/ [...]* *ktorzy iednoŕtáyną chucią fziłi do Ieruzálem BielKron* 178, 234, 244, 299v, 332; *Impulsus, Pobudzenie/ Dodánie chuci. Mącz* 287b, 423c; *OrzQuin G4v; RejPos* 277, 284v, 323; *BielSat N4v; KuczbKat* 370 [3 r.]; *Bo iáko fą rozne náтуры ludzkie/ tákże też rozne fą y chuci/ y rozumy/ y ćwiczenia wedle káżdey náтуры roznoŕci. RejZwierc* 21v, 12v, 97, 98 [2 r.], 242; *iż káždy táki ktory fie ná co z młodoŕci zwyczái/ wŕzyftkę chuć fwoię k temu obroci iákoby mu była przyrodzona BielSpr* 2v, b3, 8v, 46, 57v; *WujJud* 192; *RejPosWstaw* [110²]v; *BudBib 2.Mach 14/38; Strum B5; BialKaz H4v; Oto y okréty ták wielkie będące/ y od twárdych wiátrow rozegnáne/ obracáne bywáią od máluczkiego rudlá/ gdziekolwiek chuć ftyrniká chce. BudNT Iac 3/4, 2.Petr 1/21; CzechRozm* 2, 111v, 115, 221; *PaprPan C3v; Walczyć z złymi chuciámi fercá náŕzego mamy. SkarŻyw* 560 *marg, A2, 263, 441, 516, 542, 560; KlonŻal D4; WisznTr* 5, 15; *A1e w téy mierze/ fynu/ nie ná fáme y chuci/ Iefli fye kto do tego fám práwie nie rzuci KochTarn* 78; *Iefli kto inŕzy zda fię vfác w ćiele: więcey ia. [...]* *Zyd z Żydow/ wedle zakonu Pháryzeufz/ według vprzeye y chuci (marg) żarliwoŕci, ábo zápálczywoŕci. (-) przeŕláduiác koŕcioł Boży WujNT Philipp* 3/6*

chuć czego (13): KromRozm I Av; KwiatKsiąż B4v, K4v; Innatus nobis amor cognitionis, Chuć *vmiętnoŕci yeft nam przyrodzona. Mącz* 242a, 338c; *Prot D2; RejAp* 129v; *RejPos* 267v, 347v; *RejPosWiecz*² 93v; *RejZwierc* 96v; *WujJud* 63v; *KlonFlis C3.*

chuć dla czego (1): obrzydźili theż fobie przyrodzoną chuć fwoię y potrzebnią/ dla rzeczy im od ćiebie dánych y okazanych. BibRadz Sap 16/3.

chuć do czego (16): GliczKsiąż O2v; BielSpr 28v; *Chuć wielka do piłmá Świętego. SkarŻyw* 46 *marg, A4, 74, 372, 516 [2 r.], 517, 542, 569 marg; SarnStat* 1018; *SkarKaz* 120b, 549b, 552b; *KlonWor* 52.

chuć k(u) komu, k(u) czemu (54): LibMal 1552/166v; *SeklWyzn f2; KromRozm II k3v; KromRozm III A7v; Diar* 76; *Ten opátrzyć me ŕiroctwo raczy/ Gdy moię chuć k foby wŕzyftkę baczy BielKom* D4v, B2v; *Pan Bog W. W. oŕobliwą chuć s przyrodzenia ku Muzycze [...]* *dác raczył. LubPs* A2, Iv

marg, O3 *marg*, aa5 *marg*; *GroicPorz* A4; *RejWiz* 29; *BibRadz* I *4, *5v, 4.Reg 10/16, I 303d *marg*, 466a *marg*, Act 9 *arg*; *OrzRozm* N4v, R4; *BielKron* 132, 141, 333v; *Mącz* 119c, 151a, 167c, 181d, 288b (13); *RejAp* [Ff5]; *RejPos* 186, 297v; *BiałKat* 23v; *KuczbKat* 255, 419; *WujJudConf* 18v; *KarnNap* A2; *SkarŻyw* 62, 188, 335, 411, 460; *WisznTr* 19; *KochWr* 30; *WujNT Rom* 10/2; *SkarKaz* 421b.

chuć przeciw(ko) komu, przeciw(ko) czemu [z odcieniem dodatnim] (9): *LubPs* C3 *marg*; *OrzRozm* N4v; Litteris tuis studium illius in salutem nostram facile perspexi, Dobrzem z tego listu wyrozumiał/yego chuć przeciwko przywróceniu z wywołania. *Mącz* 423c, 119c, 423c; *RejPos* 84v, 347v; *BielSpr* 47; *CzechRozm* 67.

chuć na co (1): Arrectus animus ad bellum, Náltorzona chcuć [!] ná bitwę *Mącz* 350b.

chuć w czym (1): Bo ci młodzi fwoię myśl ná tym záfádzili/ Aby fławy przodków fwych nic nie wfczýrbili/ Owfzeki iey popráwić ieft thák gotow káždy/ W młodości ich obaczýfz w tym wielką chuć záfwdzy. *PapPan* D3.

cum inf (7): *GliczKsiąż* 14; *BielKron* 334v; *BielSpr* 42v; A fynczki one síedm bráciey gdy pátrzyli ná Iuliáná y onego Stároścínego fyna Celfa/ wzięlá ie chuć w więzieniu znimi zoftác *SkarŻyw* 180; *ZapKościar* 1584/48; *WujNT Rom* 15/23; *SarnStat* 192.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*aby* (7), *iżby* (1), *żeby* (2)] (10): *KromRozm III* O6; *Diar* 21; *GliczKsiąż* K5; *BielKron* 124; *RejPos* 351; *BiałKat* 103v; *RejZwierc* 97, 182; *CzechRozm* 145; Tym tefz czáfem mátcie iego Helenie/ podał Pan Bog do ferca taką chuć: áby widzieć mogła to drzewo y krzyfz ten/ ná którym przybity był Pan Iezus *SkarŻyw* 396.

W charakterystycznych połączeniach: chuć bracka, chwalebna, człowiecza, czysta (8), *gorąca, jednostajna, ludzka, nieodmienna, nieszczęsna, okazała, osobliwa* (3), *popędliwa, pożądliwa, (nie)prawa* (10), *prędka, przyrodzona, rycerska, serdeczna* (5), *stała, stateczna, sw(oj)a* (33), *szczera* (5), *szlachecka, świecka, święta, tajemna, uprzejma* (14), *wiel(i)ka* (40), *wierna* (5), *wnętrzna, wszytka* (7), *zapalczywa, zdradliwa, zgodliwa, zła* (5), *złosliva, złościwa, życzliwa*.

Zwroty: »mieć, mający chuć« = habere voluntatem, teneri studio Mącz; cupiditatem a. aemulationem habere Vulg [szyk zmienny] (36:1): *LibMal* 1552/ 166v; *KromRozm III* O6; Then ktory chuć ma do rzeczy pofpolitey/ do nyey fie czáfu fwego gdy yuż fie będzye godziło pofpyeffy. *GliczKsiąż* O2v, K5; *LubPs* S6v *marg*, aa5 *marg*; *BibRadz* I *4, *5v, 466a *marg*; *BielKron* 132, 141; Ut vestrae mentes atque sententiae cum populi Romani voluntate, suffragiisque consentiant. Aby wálze vmysły y rády z ludu Rzimskiego wolą y przedlię wzięciem fie zgadzály/ to yeft ábyście z obu ftrón yednoftáyną myśl y chuć mieli. *Mącz* 216b; Propensus ad discendum, Máýacy chuć ku vczeniu. *Mącz* 288b, 10a, 119c, 151a, 181d, 301a (11); *RejPos* 171, 194; *BiałKat* 103v; *KuczbKat* 255; gdfz ták zádney rzeczy trudney niemáfz ktoreyby nie mogł vmieć/ kto ma chuć doteg° *BielSpr* 28v, 42v, 47; Miał tefz wielką chuć od Pána Boga do duchownych y Bofkich rzeczy *SkarŻyw* 372; Wielką miał chuć do náuki *SkarŻyw* 516; á ifz przy wielkich cnotách fwoich/ miał tefz chuć do náwracánia pogáńftwá y fczepienia fławy Chryftufowey miedzy báfwochwálcy: vczynił go káznodzieię Chryftufowym po wfzytkiey ziemi Niemieckiey. *SkarŻyw* 517; *WujNT Rom* 10/2, 15/23; *SarnStat* 192; Droga to teraz v mnie wodá/ ták wielką chuć mam do niey *SkarKaz* 120b; A nawięcey náfz Polfki narod z przyrodzenia Rad pátuie: bo záfwdze chuć ma do chodzenia. *KlonWor* 52.

»okazać chuć« [szyk zmienny] (5): *BielKom* B2v; Tãmże potym nędzny on iãwnogrzejnyk [...] przyiãł nã on czãs w dom fwoy Pãnã fwoiego/ y iãkã mu okazał chuć oney poczętey wiãry fwoiey/ to niżej wflýlzimy z Ewãnyeliey fwiętey. *RejPos* 347v; gdy tãkã chuć y tãkã wiãrã okazaemy w fercoch nãlżnych temu Pãnu fwoiemu *RejPos* 348, 351; *RejZwierc* 96v.

Wyrażenia: »chutliwa chuć« (1): A chocia y iãwnie nie bẽdzie mogł wielu ludziom fzkodzić ále wżdy poćichu vfzczypowãć bẽdzie/ á onã iego chutliwa chuć przedfię mãło zã vczynek nie ftoi. *RejZwierc* 98.

»dobra chuć« [szyk 7 : 2] (9): *SeklWyzn* f2; dodawszy naprzod dobrej chuci WKM i tak zacnemu zbiorowi jednostajnej myśli, [...] nas posły swe chutliwie ku WKM wyprawili. *Diar* 21; *RejZwierc* 6 marg; *BielKron* 231v, 381v; *BielSat* C; Widzãc to do nich Teogenes/ iz mieli dobrã chuć nieprzyiãcielowi odpierãć/ dopuścił im fthãc w ordynku kędy kthory chciãł *BielSpr* 42v; *ArtKanc* H15v; *BielRozm* 15.

»ochotna chuć« [szyk 1 :1] (2): Bo y Hetman [...] gdy ochotnã chuć á wdzięcznã poftãwã Rycerftwu fwymu okaże/ iuż ie też ochotnieyfsze czyni *RejZwierc* 96v, 96v.

Szeregi: »chuć albo affekt« (1):EPaminondas Kliãżę Thebãńkie w Grecyey gdy walczył przeciw Lãcedemo- nom/ áby fwoie Rycyrze podwiodł nie tylko zaplãtã álbõ obietnicãmi/ ale y chuciã álbõ affekty nã nieprzyiãciãle. Vczynnił [!] kazãnie iãwne Rycyrftwu poŃpolitemu *BielSpr* 39v.

»chuć, (i) chciwość« (3): ACzkolwyek zã chuciã y chciwoŃciã vznãnyã prawdy y rzeczy zbãwyennych [...] nãrodziło fye wflędy piãnyã o wyerze [...] tãk wyele *KromRozm I* Av; *Mãcz* 15b, 423c.

»dobrowolnie a z chuci« (1): ktorzy i[m] dobrowolnie á s chuci poŃlufzni fã. *RejPosWstaw* [41⁴].

»łakomstwo i chuć« (1): nic nã duŃze ludzkie niepomniãć/ łakomftwu tylko fwymu y Ńwieckim chuciom dofyc czyniã. *SkarŃzyw* 582.

»chuć, (a, i) miłość« [szyk 9 : 6] (15): *BielKron* 330v; *Mãcz* 387b; Miłość dobrã fpolnego/ y chuć flãwy wieczney/ Sprãwiãł to że byli myŃli tãk beŃpieczney. *Prot* D2; *RejPos* 84v, 171, 194, 307, 308v; *GrzegŃsm* 54; Gdyż y goŃc wdzięcznieyfszy czo fãm s chuci á z miłości przydzie do kogo/ niŃli ow czo go wlokã *RejZwierc* 167; *CzechRozm* 237v; *SkarŃzyw* 62, 335, 460; *SarnStat* 89.

»myśl, (i) chuć« [szyk 8 : 4] (12): *LubPs* N2v; *RejWiz* 36v; Bog dał myŃl y chuć zwierzętom áby fię okazały być poŃlufznemi y poddãnemi człowiekowi *BibRadz I* 2b marg; *BielKron* 333v; *Mãcz* 3b, 216b; *OrzQuin* A2v; *RejPos* 70, 209v, 329v; *GrzegŃsm* 49; *RejZwierc* 110.

»pilność a (i) chuć« [szyk 4 : 2] (6):*GliczKsiãż* A2; *RejWiz* A4v; *Stataria comedia*. Dobrze ftała comedia s chuciã y s pilnoŃciã áż do koñca Ńluchãna. *Mãcz* 417d, 120a; *KuczbKat* 300; *SkarŃzyw* 593.

»popędliwość a chuć« (1): A tãk gdy iuż to do Ńiebie obaczyfz/ á weŃrzyfz do fercã fwego/ á poznãfz w nim popędliwość á chuć tãkowã iego/ iuż pewno Ńobie pomyslić moŃesz/ iz ŃiedziŃ nã mieyfcu Máttheufzã onego, *RejPos* 325.

»powolność i chuć« (1): Prętko fię w zakonne Ńyćie y cnoty doŃkonãle w prawil: vboŃtwo miłuiãć/ á poŃlufzeñftwo/ mãtkę cnot wŃzytkich/ ze wŃzelãkã powolnoŃciã y chuciã/ czyniãc *SkarŃzyw* 411.

»chuć a poŃãdliwość« (1):Niechcieymy fię ztymi Philiftynãmi/ to ieŃt/ zcieleŃnoŃciã nãlżã y z chuciãmi á poŃãdliwoŃciã ktora po chrzcie zoŃtãłã w cieie nãlżym/ brãciãc *SkarŃzyw* 560.

»z chuci, nie z przymuszenia *itp.*« (3): Czwarte/ iefli tho zá przymużenim vczyniła/ nie s chući/ nie z woli fwey/ ále zá gwałtem. *GroicPorz* 11; *WujJud* 191v; *WujJudConf* 191v.

»chuc i przyrodzenie« (2): IZ W. W. znam od Pána Bogá znácznemi dáry á vpominki počciwemi obdárzonego/ bo y łufznym baczeniem y Rycerfkiami íspráwami/ do kthorych W. W. zawždy y chuc y przyrodzenie wiedzie. *RejZwierc* 254v, 254v.

»serce a (ani, i) chuc« [szyk 3 : 4] (4): *RejWiz* 187; *RejZwierc* 45v; *BielSpr* 42; iedno bych był wolał wśytki ná świece ćiężkości y niefzcześcia ćierpieć: niźli że mię tá iedná rzecz podkáć miála: [...] ífz pátrzę na to łońce/ ktoremum fię ia iáko Bogu tobie kwoli pokłonił: nie z fercá ani z chući mey/ ále tylko to ták przed tobą pokázuiąc. *SkarŻyw* 305.

»chuc i staranie« (2): A w tey chući y w tym ítaraniu ktore około P. Bogá czynimy/ nawiętżá po nas y naofobliwżá miłość Pan Bog mieć chce *KuczbKat* 399; *CzechRozm* 145v.

»chuc, (a, albo, i) umysł; umysł z chuciami« [szyk 5 : 3] (7; 1): Zaprawdę koždy człowyek yefli chuc thę ma álbo vmył/ áby godnem człowyekyem myędzy inśfemi fię popiśał/ zá młodu ku temu zwyczáić fię ma *GliczKsiąż* K5, 15, K5v, O4v; Ktorzy fye dopuśzczá mężoboyśtwá/ nie s chući/ nie z vmyłu/ nie z vprzymey złoći/ ále s tráfunku *GroicPorz* mm; *BibRadz Ps* 41 arg; *BielKron* 213v; *KuczbKat* 370.

»chuc a (i) usiłowanie« (2): Oto ia náwiedzę też ná was złość chući y wśiłowania wálfych [*malitiam studiorum vestrorum*] mowi Pan. *Leop Ier* 23/2; *KwiatKsiąż* B.

»chuc, (a, i) wiara« [szyk 5 : 1] (6): *Diar* 22; Latensis nostri et fidem et animum singularem in Rempub. semper fatebor, Nie mogę nie wysłáwiác chući wiary y ítáłości przeciwko póspolitemu ítanu. *Mącz* 119c; *RejPos* 227, 237, 348; *BielSpr* llv.

»chuc, (a, albo, i) (dobra) wola; chuc z wolą« [szyk 12 : 10] (21; 1): *LibLeg* 10/115; *Diar* 76; nie fą przedfię wtey myerze/ w yákyey położone fą náuki/ ktore pan bog fám z dobrą wolą y chucyą myędzy ludzyc wydał *GliczKsiąż* H3, 14; *GroicPorz* 11; *KrowObr* 32v; *RejWiz* 38; *Leop* *A3v; *Mącz* 10b, 109d, 115c, 149a, 191d, 383a, 506b; tedyć sie godzi/ [...] tylko thym Krztu wżyczáć/ ktorzy go z dobrą wolą y z chućią przymuią. *KuczbKat* 135; Wízákże dla tego to íeť powiedżiano/ íż pierwfza łáfká [...] żadnemu daná nie bywa/ áżby tey Swiętości požádáli/ á z chućią y wolą dobrą ią przymowali. *KuczbKat* 180; álbo famy z chućią y z dobrą fwoią wolą ten fobie żywot obieraią *KuczbKat* 235; Grzech/ powiáda/ íeť wola álbo chuc zátzimania álbo dośtápienia tey rzeczy/ ktorey íspráwiedliwość zákázuie *WujJud* 63v; *SkarŻyw* A4; *KochPij* C2; ktorzych iednák wśyftkich chuc y wola od tych niźey opifánych rzeczy íeť nam dobrze z Séymików powiátowych [...] wiadoma *SarnStat* 1018.

»chuc a złość« (1): A gdyby ktho kogo obráżił nie s przygody/ ále s chući á ze złoći *GroicPorz* k3v.

»chuc a zwyczaj; chuc z zwyczajem« (2; 1): Bo ia widzę y w tobie chuc z zwyczáiem broi/ Aleć rádżę nieboże niech cie rozum ítroi. *RejWiz* 29v, 29v marg, Cc4v.

»chuc a (albo, i) żądza« [szyk 2 : 1] (3): *GroicPorz* hv; A tey wielkiey chući álbo żądzey wiedzenia y vczenia zwykło fię prziláczacz [!] nieiákie nieporządne pieczołowanie wybadywania. *KwiatKsiąż* K4v; *BiałKat* 103v.

Wyrażenia przyimkowe: »z chuci« = *dobrowolnie, samorzutnie, bezinteresownie; ex animo* *Mącz*, *Vulg* (45); *RejPs* 80v; *MurzNT* 116; *GliczKsiąż* I6v; *RejWiz* A5, 37; *Leop* 1.Mach 8/27, 1.Petr 5/3;

RejZwierz 35v; A nietylko mężowie/ ále też y niewiáfty z fwey chuci [omnis spontaneus corde] przynofily zapony/ naufnice *BibRadz Ex* 35/22, I *6v; *BielKron* 228, 437v; *Mącz* 4b, 109d, 149a [3 r.]; *RejPos* 171v; A izby to dziatki rodzicóm z chuci czynili/ przydał pan zaplátę *BiałKat* 53v; *RejZwierz* 98v, 167, 188 marg, 188v [2 r.], 215, Bbb; *BielSpr* 42v, 46; *WujJud* 95, 192; *CzechRozm* 88v, 91; *SkarŻyw* 141, 290, 305, 491, 509, 527; *WisznTr* 20; *WujNT* 1.Petr 5/3; *KlonWor* 48. Cf »dobrowolnie a z chuci«, »z chuci, nie z przymuszenia«.

»z chuci« = *usilnie*, z *zapalem* (8): A W.K.M. iáko iego ziemskiemu namiátkowi [...] z vprzeye mey chuci závíze dzięki czynię. *BibRadz* I *2; *KwiatKsiąż* A3v, L; *Prot* A3; *BielSpr* 40; gdy záchce duzá twoiá ieść mięfá/ (tedy) ze wízey chuci duże twey [secundum omne desiderium animae tuae] iedz mięfo. *BudBib Deut* 12/20; *ArtKanc* K7v; *SarnStat* 89.

»z chuci« = *umysłnie* (4): *RejJóz* C2v; iáko gdy by zrębuiąc drzewo/ podroźnego człowieká zabił/ álbo ftrzeláiąc ná ptaká/ á nie s chuci by to vczynił *GroicPorz* ll2v, k3v, mm.

»za chucią« = *assensu*, *voluntate* *Mącz* (7): *KromRozm I* Av; Bo gdzye iest boiaźń Boża/ iuż tám rozum rzádzi/ Ze zá żadną złą chucią/ nigdy nie zábładzi. *RejWiz* 152, A8; *OrzRozm* N4; *Mącz* 383a, 506b; *RejPos* 277v.

»z chucią« = *libenter* *Mącz*, *Vulg*, *JanStat*; *fidenter*, *gratuito*, *iucunde*, *libenti a. propenso animo* *Mącz*; *cum aviditate*, *cum desiderio* *Vulg* (105): *SeklWyzn* 2, b3v; *SeklKat* G2; *RejKupSekl* a2v; *MurzHist* E3; *Diar* 76, 89; *DiarDop* 110; *BielKom* B3v; *GliczKsiąż* H3, K5v; *LubPs* D3, L3v, X2 marg, Y2, bb2v (3); *Leop* *A3v, *Ruth* 4/6, *Tob* 4/9, *Prov* 7/15, *Act* 17/11; Z chuciám ządał pożywáć tey Wielkieynocy z wámi/ przedtym niż ia ćierpieć będę. *BibRadz Luc* 22/15, I *2v, *Gen* 31/30, *Rom* 8/19; *OrzRozm* N4; *BielKron* 13 [2 r.], 124, 140v, 242v, 422v, 476; *KwiatKsiąż* A4 [2 r.]; *Gratuito*, S dobrá wolá/ s czyftá chucią. *Mącz* 149a; *Libenter*, Rad s dobrá wolá s czyftá chucią. *Mącz* 191d, 88d, 120a, 123c, 125b, 126b (13); *Prot* A2v; *RejPos* 166v, 277v [2 r.], 307v, 348v; *BiałKat* 296v; *HistLan* B, C4v, Ev; A ten iefzcze niech będzie vrząd Plebáńki/ [...] żeby do tego ludzie przywieść mogł/ áby to przykazanie z chucią y z wielką pilnością chowáli *KuczKat* 300, 135, 180, 235, 260, 360, 395, 420; *RejZwierz* B3, 74, 202; *BielSpr* 26, 52v; *KochMon* 26; *WujJud* 176; *WujJudConf* 215; *RejPosRozpr* b4v, c4; *RejPosWstaw* [41⁴]v, [143⁴]; *BiałKaz* B4v; *CzechRozm* 248v; y czynił to zwielką pilnością/ y taką chucią/ íż to miał iáko zá rzecz wrodzoną *SkarŻyw* 593, 92, 141, 234, 411, 458 (9); *KochFr* 11; *KochSz* A2v; *WisznTr* 3; *PudlFr* 12; *ArtKanc* A16, E20, M19v, Q8; *WujNT Rom* 8/19, 1.Thess 2/17; *SarnStat* 897, 1025; *SkarKaz* 608a.

»w chuci« (1): y ieść będzie wbronach twoich we wízey chuci duże twey [secundum omne desiderium] *BudBib Deut* 12/21.

a. *Życzliwość*, *przyjaźń*; *łaska*; *benevolentia*, *inclinatio voluntatis*, *studium*, *voluntas* *Mącz*, *Cn*; *amor*, *charitas*, *propensio* *Mącz*; *favor* *Cn* (122) : *RejZwierz* 120v; Alienasti a me voluntatem amici, Vcziniłeś mie podeźrzánym przyacielowi/ álbo oddalileś chuc yego odemnie/ też zwádziłeś mie s przyácielem. *Mącz* 6d, 181d, 352d, 378a, 392b, 406a, 483d; *RejZwierz* 97; *KochFrag* 41.

chuć k(u) komu (20): Mowił to pan Rej w sobotę dosyc układnie, przypominając chuc i pozwolenstwo narodu polskiego ku KJM i przodkom jego. *Diar* 61, 62; Ey Rycerze Boży teraz čás przyfzedł/ áby káždy vkazał fwoy vmyśł dobry męstwá fwego/ á chuc ieden ku drugiemu *BielKron*

460, 28, 175, 326, 346v, 356; *Mącz* 107d, 119b, 174c, 205c, 292d (9); *SienLek* a3v; *RejPos* 351v; ále tá chuc ku mnie/ y wiára twoiá/ znákiem ieft y posłem łáki tey ktorác Chryłtus vkaże *SkarŻyw* 593.

chuc przeciwko komu (20): *LibLeg* 11/171v; *KromRozm II* e2v; *OrzList* d; *OrzRozm* A3v; Miełzko gdy obaczył chuc półpolitego człowieká przeciw Kázimirzowi/ iechał do Raćiborzá *BielKron* 356, 116v, 330v; *Mącz* 45b, 73d, 123b, 288b [2 r.], 292d (11); *KuczbKat* 411.

W charakterystycznych połączeniach: chuc bracka,prawa, skłonna, sw(oj)a (3), *szczyra, uprzejma* (7), *wieczna, wielka* (6), *wierna, wzajemna*.

Zwroty: »mieć, mający chuc« = studio teneri Mącz [szyk zmienny] (13 :1): *Moiá vprzejma chuc/ ktorá przeciwko Wálzey Miłóci mam/ to czyni: ábych záłóciwie przyiał ten liłt OrzList* d; *BielKron* 175, 326, 346v; *Fastidit mei, Nie ma ku mnie chuci. Mącz* 119b, 119b, 123b, 174c, 205c, 288b (10).

»chuc okaz(ow)ac« [szyk zmienny] (5): *Mącz* 304a, 308c, 320c, 463d; A gdy ták poświęciłz ty domy łwoie/ y dom fercá twego y łumnienia łwego Pánu Bogu łwoiemu/ iż okazałz w nim włáfná wiárę á práwie gorącą miłóść iému/ [...] á ktemu chuc wiárná ku bliźniemu łwemu *RejPos* 351v.

Wyrażenie »chuc (nie)dobra« [szyk 2 : 1] (3): *LibMal* 1554/190v; Ale gdy przyiechał/ krol k niemu chuci dobrej nie miał *BielKron* 28; *Mącz* 379c.

Szeregi: »baczenie i chuc« (1): *Studiosus nobilitatis, Ofobliwe baczenie y chuc máyacy przeciwko łlachćie. Mącz* 423d.

»łaska, (a) chuc« [szyk 2 :1] (3): *KochSat* B4v; Apud oratores est figura, Gdy orator ná przodku rzeczey z lekká á z nienacká fie wkráda/ włobia á włudza w vmysły łędziów łáskę á chuc ych łobie tym yednáyac. *Mącz* 395d, 308c.

»chuc, (a) miłóść; chuc z miłóścią« [szyk 2 : 2] (3; 1): *Mącz* 383b; Ale on o thákiey zwirzchnóci thu powiedác raczy/ ktorey nie z miłóci/ nie s chuci bráckiey/ iedno z nádęthego fercá á s pychy/ łwiát łzuka á nábywa łobie *RejPos* 227v; *KuczbKat* 411; *RejZwierc* 194v.

»chuc i powolność« (1): czo włzitko vczynylfzmi radzy mayancz the zvpelna dvfnofcz o przyazny Czefłarza ye^{go} mczi yłch tak łzye bendzye raczil zachowacz przeczywko nam yakam chvcz y powolnofcz Braczkam ponálch vznał. *LibLeg* 11/173v.

»chuc, (i) przychyłność« (2): *BielKron* 330v; A ták gdy poznalz łzczyrą chuc á wiárná žyczliwość przyiacielá [...] o łtarayze fie też o to pilno áby on też nie mniefłz/ owłzem kędy mu to okázác mozełz/ y więłzłz tákże znał chuc y przychyłność po tobie *RejZwierc* 92v.

»chuc a przyjaźń« (1): *Premere pollicem, Scifnac wielki pálec/ to yełt chuc á przyaźń okázowác. Mącz* 320c.

»chuc i uprzejmość« (2): *Nam neque autoritate quisquam apud me plus te valere potest neque voluntate, Nikt bo nie yełt którego bych ya łobie ták wyłoko łáská ważył/ á ku ktoremu bych też skłonniefłz chuc y vprzejmość miał yáko ku tobie. Mącz* 474a, 452d.

»chuc i (dobra) wola« [szyk 3 : 1] (4): *BielKron* 330v; *Praeparare animos auditorum, Ziednac łobie chuc y wolą tych ktorzy słucháya. Mącz* 280c, 288b, 308c.

»chuc a zachowanie« (1): *Officium alicui tribuere, Chuc á záchowánie komu okázác. Mącz* 463d.

»chuc, (a, i) žyczliwość« (5): *Utroque pollice, Vprzejmie/ s wielką chucią y žyczliwością. Mącz* 308c, 188d, 406a, 423c; *RejZwierc* 92v.

Wyrażenia przymkowe: »z chuci« (6): Ie⁸⁰ Kro. m. s chvczy fwey kthoram ma przeczyw panv Voyewodzye. za ye⁸⁰ powolyenftwem. Kthore przeczyw ye⁸⁰ Kro. mczi vkazvye. rad tho vczynycz bendzye raczil. *LibLeg* 11/171v; *GliczKsiąż* H7v; *Mącz* 215b, 378c; *RejPos* 227v; *RejZwierc* 194v.

»z chucią« (5):czwarty go Zygmunt Krol PolŃki przywitał z wielką chucią y powagą *BielKron* 414, 187, 188; *Mącz* 304a, 308c.

α. *Uczucie, miłość; namiętność, żądza; affectio Mącz, Cn; affectus (pro amore), benignitas, charitas, concupiscentia, desiderium, epithymia, observantia Mącz; affectus amoris, libido Cn (47) : BibRadz I 11c marg, 12c marg; Mącz 10b, 254a; Swą cnotliwą [!] małżonkę/ zhánbiwfy porzući/ A do iney niecnoty/ obroći fve chuci. BielSat [I4]v HistLan D4v; RejPosWstaw [110²]v; CzechRozm 237v; SkarJedn 358; SkarŻyw 69, 261, 319, 510; KochFr 101; BielSjem 14; KochSob 60; KochTarn 79.*

chuc czego (1): baczyli to ludzie/ iż kiedy zákázuią cudzołóstwá/ tedy sie też vzywánia cudzey żony chuc zákázuię *KuczKat* 345.

*chuc k(u) komu, ku czemu (12):*A powyada yfch wzyal chucz knyey zrozmowi, kthorą thegořz czařfu zmamka myall, v kthorey tha dzyeweczka na then czařf bylla *LibMal* 1544/88, 1552/172; *BibRadz I 11c marg; BielKron* 69, 261; *Mącz* 409a; *SienLek* 157v; *KuczKat* 345; *RejPosWstaw* [110³]; *KochSz* A2v; *WisznTr* 3, 30.

*chuc przeciw(ko) komu (4):**GliczKsiąż* D2v; *Mącz* 114c, 493c; Ten znáiąc twarz kákwawą/ y chuc przeciw łobie/ Skłonił także cnotliwe fwé ferce ku tobie: Ták/ iż iednáki ogień obiemá pánował *KochPam* 82.

W charakterystycznych połączeniach: chuc dziecińska, nierządna (4), prawa, przyrodzona, serdeczna (2), społeczna, sromotna, sw(o)ja (7), wielka, zła (4).

*Zwroty:»chuc mieć« (8):**LibMal* 1552/172; zá ktorą też mąż przyřzedł płáčząc/ iefzcze iey nie vznakfzy/ bo k niemu chuci nie miałá *BielKron* 69; *Mącz* 409a; *SienLek* 157v; Nlc po twoiey Nárcozye vrodzye toć powiem/ Gdy my fwego Iendrufiá do tego przyzowiem/ Snadźby Nimphy do niego iuż wiefzłą chuc miały/ Skoroby młodość iego řtáteczną poznály. *PaprPan* Y; *KochSz* A2v; *WisznTr* 3, 30.

»chuc okazać (a. ukazać) [szyk zmienny] (2): Gdy w małżeńřtwo wfthępią/ przy ludziech żadney chuci k łobie nieukázuią *BielKron* 261; *Mącz* 151c.

*Wyrażenia: »cielesna chuc« (1):*złym fię řkłonnořcią [!] řprzećiwiáymy/ a ćiařu fwey woley niedopuřczáymy/ walcząc řwięťą woynę zćieleřnymi złemi chuciámi *SkarŻyw* 264.

»chuc ojcowska« (1): Exhibere alicui affectum parentis, Okázác komu chuc oycowską. *Mącz* 151c.

Szeregi: »chuc i lubořć« (1): W tym wiele młodych ludzi przychodząc na mieřfće ono řromotne/ złe chuci fwe y lubořći chćieli wypeřnić *SkarŻyw* 69.

»miłość, chuc« [szyk 3 :1] (4): Pro tuo in me amore, et mea vicisim in to observantia, Dla miłořci twey przeciw mnie/ á moyi zář chuci przeciw tobie. *Mącz* 493c, 51b, 114c; *KarnNap* F3v.

»namiętnořć i chuc« (1):wfzytką fię řiřłą řtárař/ iákoby był złe namiętnořci fwe y chuc/ y pokuřy řwieckie y ćieleřne/ z ferćá fwego wykorzenił. *SkarŻyw* 353.

»powolnořć i chuc« (1):Obłudné ferce wfzytko pokázuięř/ Y twa niewdźięcznořć/ ktorą pokázuięřz Tám/ gdzie powolnořć y chuc práwá czuięřz. *KochFrag* 27.

»chuc, (żądliwość a) pożądanie (a. pożądliwość)« [szyk zmienny] (3): Desideria sua proferre, Swoyę chuc á pożądliwość oznaymić. *Mqcz* 83a, 83a, 107a.

»chuc a serce« (1): Wczym yełlcze pan Bog chuc á ferce nieyákycie rodzicom przeciw płodu fwemu wlał á przydał/ áby tak ono miłowáli y łłánowáli yáko kyedy łámi liebye. *GliczKsiqz* D2v.

»chuc ani wola« (1): Gdzieby łtadło wczárowáné było/ iżby iedno ku drugiemu chući áni woléy niemiáło/ cí máią w kąpieli wárzyc Bożé drzewko á omyć fye *SienLek* 157v.

Wyrażenie przyimkowe: »z chuci« (2): Pomnię zdawná iż z chući/ którás ku niey miáła/ Nameś fie by fwym Wnękom/ Bábką zwác kazála. *WisznTr* 3, 31.

Iron (1): Gdy oycowłkiey miłóści naprzod zániedbála/ Y młodźzey sieftrze drogę do tegoż podála. Przetoż zá tę chuc którą oycu okazały/ [...] Miedzy włzytki w rowny dzyał łkárby podzielono/ A iák łłuzłzáło włzytki miáłtá odpráwiono. *HistLan* F3.

b. *Pragnienie posiadania dóbr materialnych; chciwość, zachłanność* (9) : A żadnac nas ina rzecz ktemu nie przywodzi/ Iedno łprofna chuc ktora nam tak bárzo łzkodzi. Ze więc prze nią dobrodzieyłtw przelźlych nie pomnimy/ Gdyż też iedno nic nie dáć á włzytko brác chcemy. *HistLan* F4.

chuc czego (1): że nie P. Bog takowe Małżonki/ ále chuc docześnego mienia/ łákomłtwo/ [...] złącza. *WerKaz* 303.

chuc do czego (3): *RejZwierc* 63v; Po ściánách y po murzech/ wczáfu nie przełtrzega/ Gdy go chuc do cudzego zebránia podżega. *KlonWor* 2, **2v.

chuc ku czemu (1): Niechayże was nie zdeymuie chuc ku łupom *BibRadz* 1.*Mach* 4/17.

Ze zdaniem dopełnieniowym [iżeby] (1): Iednáż przedlię włzytkim chuc/ iżeby co miel *HistHel ktv*.

W charakterystycznych połączeniach: chuc sprosna, wielka (2).

Wyrażenie: »łakoma chuc« (1): Závždy fie im zda iż im czegoś nie dołtawa/ Łakoma chuc závždy ie w to prágnienie wdawa. *HistLan* E4.

Szereg: »chuc, łakomstwo« (1): *WerKaz* 303 *cf chuc czego*.

Wyrażenie przyimkowe: »z chuci« (1): Gdy vpátrzy pogodę/ z oney wielkicy chući/ Drobiátku niewinnemu do gárdłá fię rzući *KlonWor* 5.

c. *Apetyt, łaskomstwo; appetentia, appetitus, aviditas* *Mqcz* (20) : *Appetitus*, *Cbuć* [!]/ *chciwość/ łakomość*. *Mqcz* 295c; chuc niezwykla przychodzi/ iż fye więc niektorym záchciewa/ niegdy rzeczy godnych niegdy niegodnych ku iedzeniu *SienLek* 112v, 112v, Sv, T3; *RejZwierc* 19, 26, 26v.

chuc do czego (2): wnetże łtrácona chuc do chlebá/ choremu fię wroćilá. *SkarŻyw* 354. *Cf Wyrażenie*.

chuc w czym (1): Małż zdrowie y vrodę chuc w trunkoch y w łtráwie *BielKom* D5.

W charakterystycznych połączeniach: chuc mierna, niezwykla, stracona, swoja, wielka.

Przysłowie: Przyłmák do chući przegłódenie. *RejZwierc* 26 *margin*, Bbb.

Zwrot: »chuc mieć« (2): *Citta*, [...] Niemoc niewiałł brzemiennycli/ gdy ku dziwnym á rozmáyitém rzeczóm chuc máyą ku yedzeniu *Mqcz* 55a; *SienLek* 103.

Wyrażenie: »chuc ku jedzeniu (a. jedłu), jedzenia, do jedła« (4 : 1 : 1): *Mqcz* 53b, 55a, 295c; Stáry záś ku iedłu chući niema *SienLek* 103, Sv; *RejZwierc* 26.

Wyrażenie przyimkowe: »z chucią« (2) : niemałz go théz zámazzać/ ále mu day po ránu dobre śniadanié pokić z chucią ijé *SienLek* 189; *BielSpr* 43.

Synonimy: *afekt, apetyt, chciwość, gorącość, gorliwość, łakomość, łakomstwo, łaska, miłość, namiętność, ochota, pożądanie, pożądliwość, pragnienie, przychylność, skłonność, skwapliwość, uprzejmość, żądanie, żądza, życzliwość.*

Cf **CHĘĆ**, [**CHĘTKOŚĆ**], **CHĘTNOŚĆ**, **CHUTLIWOŚĆ**, **NIECHUĆ**

MM